

ТВОРЧО-РОЗВИВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Пріоритетним завданням навчально-виховного процесу в сучасній школі є всебічний розвиток школярів, зокрема творчих потенцій особистості.

Сучасна наука доводить, що навчання та розвиток – взаємопов'язані процеси. Утім результат залежить від спадкових і середовищних факторів. Водночас навчальний процес має бути організований так, щоб досягти поставлених цілей. На сучасному етапі удосконалюються методи навчання, розробляються й навчальні технології. Більшість дослідників (С. Гончаренко, М. Кларін, Б. Лихачов, І. Лернер, П. Сікорський та ін.) розглядають технологію як набір процедур, що оновлюють професійну діяльність учителя та учнів і гарантують кінцевий результат.

Незважаючи на розбіжність у визначенні поняття «педагогічні технології», слід підкреслити риси (критерії технологічності), властиві кожному визначенню, а саме:

- концептуальність (кожній підтехнології має бути притаманна опора на певну наукову концепцію);
- системність (у педагогічній технології повинні простежуватись усі ознаки системи, логіка процесу, взаємозв'язок частин, цілісність);
- керованість (можливість діагностичного досягнення цілей, планування процесу навчання);
- повторюваність;
- ефективність [2].

Творчо-розвивальна технологія – один з видів педагогічної технології. Основна мета творчо-розвивальних технологій – розвиток творчого потенціалу учнів.

На основі діяльнісного підходу вчені стверджують, що лише залучення учнів до творчої діяльності забезпечує оволодіння досвідом її здійснення. Л. Виготський, С. Рубінштейн, Я. Пономарьов, Н. Талізін, Г. Костюк, Д. Брунер, І. Лернер, М. Скаткін, В. Онищук та багато інших підкреслюють близькість навчально-творчої діяльності та творчості взагалі. Так, психолог З. Калмикова вважає, що з психологічного погляду немає принципових відмінностей між продуктивним мисленням ученого, який відкриває нові, ще не відомі людству закономірності навколишнього світу, і учня, який відкриває нове лише для себе самого, тому що в основі відкриття лежать загальні психічні закономірності [1, с. 16].

Працюючи в Яснополянській школі, Л. Толстой довів, що особлива роль у становленні інтересу до навчання й розвитку пізнавальних здібностей дитини належить вивченню предметів у природних обставинах, спостереженням, дослідженням і формуванням висновків.

Особливу роль дослідницької практики учнів у розвитку самостійності їхньої думки відзначали відомі українські педагоги Я. Чепіга й О. Музиченко.

У 20-ті роки широко розроблявся дослідницький підхід до навчання як шлях розвитку творчих здібностей особистості учня, а самому підходу давали різні назви: метод лабораторних уроків – К. Ягодовський; природничо-науковий метод – А. Пінкевич тощо. Всі ці назви Б. Райков запропонував замінити терміном «дослідницький метод».

Дослідницький метод характеризувався тим, що «учні сприймають нові факти та явища не зі слів учителя, а шляхом самостійного пошуку й відкриття їх» (В. Наталі). В основу навчання кладуться не знання, подані дітям у готовому вигляді, а організований пошук в навколишньому світі (Б. Всесвятський). Однак недостатня розробка технології та організації дослідницького методу дискредитувала цей спосіб навчання на практиці.

Загальноприйнятими є такі характеристики творчості:

- перетворення явищ, предметів, процесів діяльності або їх образів, чуттєвих чи розумових;
- новизна, оригінальність продукту творчості (нової ідеї, системи дій, невідомих закономірностей тощо).

Розвиток науки про творчість привів до уточнення поняття «новизна» творчого продукту.

Відомий психолог Л. Виготський підкреслює, що творчий тип діяльності справді спрямований на створення «нового», проте це «нове» може бути не лише витвором нового предмета зовнішнього світу, а й побудовою розуму чи чуття, що живе й виявляється в самій людині і є «новим» відносно її системи знань, способів дій, оцінних суджень тощо. На основі такого підходу виділяється навчально-творча діяльність, для якої характерна суб'єктивність «новизни» (перевідкриття).

Отже, навчальна діяльність, котру визначають як творчу, має будуватись на основі інформаційно-пізнавального конфлікту. До її структури повинні входити інформаційно-пізнавальна суперечність та її розв'язання шляхом альтернативного мислення, побудови гіпотези.

Одна з умов реалізації творчо-розвивальних технологій – структурування навчального матеріалу. Для виявлення суперечностей часто доводиться перебудовувати поданий у підручнику матеріал, певним чином планувати послідовність усвідомлених фактів, демонстрування дослідів, використання додаткової інформації тощо.

Список використаних джерел:

1. Калмыкова З. И. Продуктивное мышление как основа обучаемости. М., 1981. – 155 с.
2. Момот Л. Творчо-розвивальні технології навчання та умови їх реалізації // Шлях освіти. – № 3, 2005. – С. 25–30.